

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Надано характеристику нормативно-правового забезпечення міліції як необхідної складової інформатизації правоохоронної системи України. Визначено принципи розвитку нормативно-правового регулювання діяльності міліції у сфері інформаційних відносин, створення ефективної системи використання інформаційно-комунікаційних технологій в органах внутрішніх справ України.

Конституція України 1996 р. закріплює базові засади інформаційного законодавства, як і будь-якої галузі чи інституції права. Стаття 17 Конституції визначає, що однією з найважливіших функцій держави, справою всього Українського народу є забезпечення інформаційної безпеки. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1].

У той же час статтями 31 та 32 Основного Закону гарантується таємниця конфіденційної інформації. Мова йде про те, що без згоди особи не допускається збирання, зберігання, використання та поширення інформації відносно цієї особи, крім випадків, передбачених законодавством. У разі порушення такого права кожному громадянину гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе чи членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації. Більш глибоко розглядає поняття інформації та інформаційних відносин Закон України «Про інформацію». Так, у ст. 1 указанного Закону визначено, що під інформацією слід розуміти «документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі» [2]. При цьому у ст. 5 Закону вказано, що основними принципами інформаційних відносин є: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода її обміну; об'єктивність, вірогідність, повнота і точність інформації; законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

У законодавстві України закріплені також напрями державної інформаційної політики України, серед яких пріоритетними є: забезпечення доступу кожного до інформації; забезпе-

чення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування тощо. Слід звернути увагу на те, що серед принципів і напрямків, які поширюють інформаційні права кожного громадянина, держава бере на себе зобов'язання щодо забезпечення інформаційної безпеки України [3]. У цьому, на нашу думку, і полягає сутність проблеми нормативно-правового забезпечення інформатизації суспільства, а особливо інформатизації органів внутрішніх справ України.

Останні 20 років нормативно-правове забезпечення інформатизації міліції України змушено було розвиватися в нових для України рамках демократії та гласності, та, крім цього, в умовах стрімкого провадження новітніх технологій. Очевидно, у зв'язку з цим деякі сфери інформатизації міліції залишаються не до кінця врегульованими, що, безумовно, вимагає проведення ґрунтовного аналізу змісту нормативно-правової бази.

Деякі питання щодо вказаної проблеми розглядалися у роботах О. М. Бандурки, В. В. Бабаскіна, С. А. Жалгунової, М. В. Ковальова, Ю. Ф. Кравченка, О. Ф. Скакун, О. Г. Фролової тощо. Проте необхідність подальшого наукового пошуку обґрунтовується наявністю прогалин у нормативному забезпеченні, організаційних і навіть програмно-технічних вад у комплексі заходів, скерованих на розбудову дієвої системи інформаційного забезпечення української міліції. Саме вказана проблема змушує визначити **метою** статті аналіз стану нормативно-правового забезпечення інформатизації мі-

ліції України, безпосередньо пов'язаний з необхідністю вдосконалення організації системи управління інформатизацією діяльності органів внутрішніх справ (далі – ОВС) України.

Розглядаючи стан, проблеми та стратегію розвитку нормативного регулювання інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ, слід зауважити, що основи існуючого інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ України було закладено ще в 70-х роках та орієнтовано переважно на інформаційну підтримку оперативно-службової діяльності підрозділів у боротьбі зі злочинністю. Вирішення таких завдань на той час досягалося загальною централізацією інформаційних обліків. Принципи побудови відображали притаманний для того періоду рівень розвитку технічних засобів і досягнень технології. Поступово сформувалася ситуація, коли програмно-технічна база загальновідомчих інформаційних підсистем органів внутрішніх справ поступово перестала відповідати вимогам сучасності.

Нормативне регулювання інформаційного забезпечення управління органами внутрішніх справ передбачає створення передумов для комплексного вирішення завдань, що стоять перед органами внутрішніх справ, надання суб'єктами управління ОВС науково обґрунтованої інформації для ефективного виконання управлінських функцій.

Визначаючи поняття інформації у вузькому розумінні в аспекті використання її органами внутрішніх справ, підтримуємо позицію М. В. Ковальова, який указує, що інформація в ОВС – це відомості, які відображають стан злочинності, охорони громадського порядку та характеризують результати діяльності ОВС [4, с. 134]. Відповідно наявність інформації є невід'ємним гарантом ефективності функціонування правоохоронних органів.

Треба визнати, що в системі МВС України нормативно-правове регулювання передбачає використання трьох груп нормативно-правових документів: а) закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; б) накази та розпорядження Міністра внутрішніх справ, рішення колегії міністерства; в) накази керівництва ГУМВС, УМВС, УМВСТ.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується значним зростанням ролі інформатизації, ускладненням і розширенням її завдань у всіх сферах людської діяльності, які з успіхом вирішуються на засадах нового інформаційно-комунікаційного забезпечення.

Згідно із Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики. Проте статистичні показники є невтішними і свідчать, що «рівень інформатизації деяких державних органів є низьким» [4, с. 102]. У зв'язку з цим впровадженню та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у правоохоронних органах присвячена низка спеціальних нормативно-правових актів, зокрема Указ Президента України «Про Єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю», який визнав за необхідне створення в органах внутрішніх справ на усіх рівнях єдиної комп'ютерної інформаційної системи з питань правоохоронної діяльності [5].

Серед нормативних актів, спрямованих на забезпечення інформатизації міліції України, заслуговує уваги Комплексна цільова програма боротьби зі злочинністю. Значна роль у реалізації даної програми належить системі інформаційного забезпечення, котра здійснює інформаційну підтримку в розкритті, розслідуванні та запобіганні злочинів, встановленні і розшуку злочинців, сприяє розкриттю злочинів економічного характеру, надає багатоцільову статистичну, аналітичну та довідкову інформацію.

Правове визначення інституту інформатизації ОВС України було конкретизовано в 1996 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Про Концепцію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ» [6]. Саме в указаній Постанові були визначені основні принципи та положення формування, функціонування інформаційних підсистем, програмно-технічного забезпечення, нормативно-правової бази, захисту інформації, організаційно-кадрового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення.

Також Концепція розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України визначила, що «...основною метою системи інформаційного забезпечення ОВС України є всебічна інформаційна підтримка практичної діяльності ОВС у боротьбі зі злочинністю в Україні на основі комплексу організаційних, нормативно-правових, технічних, програмних та інших заходів» [6]. Розвиток даного питання знайшов своє відображення в рішенні колегії МВС

України від 28 грудня 1999 р. № 8км/1, на якій було схвалено «Програму діяльності органів внутрішніх справ щодо поліпшення правопорядку України на початку III тисячоліття» та «Програму інформатизації органів внутрішніх справ України».

Варто відмітити, що згідно з Програмою інформатизації органів внутрішніх справ України «стрімкий розвиток засобів комп'ютерної техніки та інформаційних технологій у світовому просторі призвів до активного використання у боротьбі зі злочинністю комп'ютерних інформаційних систем» [7, с. 281]. Саме вказаною Програмою інформатизації органів внутрішніх справ України були встановлені найголовніші завдання щодо поліпшення ситуації у сфері інформаційно-комунікаційного забезпечення міліції.

З метою розроблення стратегії та основних напрямків розвитку системи інформаційного забезпечення в МВС України було створено науково-технічну раду з проблем інформатизації та сучасної мережі зв'язку правоохоронних органів із залученням провідних фахівців та науковців.

Програмою передбачалося також щорічне фінансування інформатизації органів внутрішніх справ України за рахунок бюджетного фінансування та позабюджетного фінансування через залучення інвестицій, інноваційних програм та інше [7, с. 289].

Крім цього, на підставі положень вказаної Програми з метою розвитку засобів комп'ютерного обміну інформацією та поширення мережі користувачів інформаційних підсистем розроблено проект використання мережі Internet в органах внутрішніх справ України, проект комп'ютеризації адресних бюро та паспортних підрозділів в органах внутрішніх справ України. Визначено також стратегію захисту інформації в інформаційній мережі ОВС України, яка передбачає комплексний захист інформаційної системи ОВС України. Як наслідок, визначено спеціальні вимоги до засобів комп'ютерної техніки, передачі даних та крип-

тографічних засобів, включаючи канали зв'язку для передачі конфіденційної інформації. Зазначимо, що в юридичній літературі виділяють такі основні способи інформаційного захисту: технічні; програмні; правові. Цікаво, що правовий захист інформації характеризується як комплекс адміністративно-правових та кримінально-правових норм, які встановлюють відповідальність за несанкціоноване використання даних чи програмних засобів.

Окрім вказаних напрямків, Програмою передбачена інтеграція інформаційних підсистем правоохоронних органів, згідно з якою МВС України разом зі Службою безпеки України, Прокуратурою, Міністерством юстиції необхідно визначити вимоги щодо користування інтегрованою інформаційно-аналітичною системою правоохоронних органів України, створити міжвідомчий банк даних. У цьому напрямку передбачається налагодити роботу з обміну інформацією з правоохоронними органами іноземних держав, її накопичення та використання в органах внутрішніх справ України.

Сьогодні наявні численні дискусії та пропозиції щодо необхідності вдосконалення нормативно-правового забезпечення інформатизації міліції України. З огляду ж на орієнтири нашої країни, одним із яких є побудова демократичної держави, ми не можемо недооцінювати реальний рівень здатності державних структур виконувати свої завдання відповідно до чинного законодавства України, визнаючи нормативне регулювання інформаційно-правових відносин невід'ємним гарантом ефективності функціонування ОВС.

Таким чином, підбиваючи підсумок усього сказаного, доходимо висновку, що процес нормативного запровадження в органах внутрішніх справ інформаційних технологій тільки набирає сили і не є досконалим. Однак ті позитивні зміни, що відбуваються останнім часом, та визначені перспективні напрямки допоможуть подолати всі перешкоди в інформаційному забезпеченні діяльності органів внутрішніх справ та підвищити ефективність протидії злочинності і запобігання адміністративним правопорушенням.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 651.
3. Про захист інформації в автоматизованих системах : закон України від 5 лип. 1994 р. № 80/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
4. Ковалів М. В. Проблеми інформаційного забезпечення діяльності практичних підрозділів ОВС та впровадження інформаційних технологій в навчальний процес / М. В. Ковалів. – Л., 2004. – 201 с.
5. Про Єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю [Електронний ресурс] : указ Президента України від 31 січ. 2006 р. № 80. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/2006>.

6. Про Концепцію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 24 квіт. 1996 р. № 456. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/456-96-п>.

7. Концепція розвитку системи інформаційного забезпечення ОВС України : наказ МВС України від 14 трав. 1998 р. № 357. – К. : МВС України, 1998. – 8 с.

Надійшла до редколегії 01.03.2012

**ПАРУБИН К. О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
ИНФОРМАТИЗАЦИИ МИЛИЦИИ УКРАИНЫ**

Охарактеризовано нормативно-правовое обеспечение, являющееся необходимой составляющей информационного обеспечения милиции Украины. Определены принципы развития нормативно-правового регулирования деятельности милиции в сфере информационных отношений, создания эффективной системы использования информационно-коммуникационных технологий в органах внутренних дел Украины.

**PARUBIN K. NORMATIVE AND LEGAL MAINTENANCE OF POLICE
INFORMATIZATION OF UKRAINE**

Normative and legal maintenance which regulates the process of police informatization and is a necessary component of information security of police in Ukraine is characterized. the principles of regulatory activities of police in the field of information relationships, creation of an effective system of communication technologies usage in the internal affairs agencies of Ukraine are defined.